

Dedenie podľa pripravovanej rekodifikácie Občianskeho zákonníka

Anotácia: Autor sa v príspevku zaoberá problematikou dedičského práva z hľadiska zmien právnej úpravy očakávaných v súvislosti s prípravou nového slovenského Občianskeho zákonníka. Navrhy zmien v rámci vládou schváleného legislatívneho zámeru Občianskeho zákonníka porovnáva s aktuálnou a predchádzajúcou právnou úpravou, ako aj s návrhmi zmien v predmetnej oblasti v procese prípravy nového Občianskeho zákonníka v Českej republike. V rámci schváleného legislatívneho zámeru sa venuje niektorým podstatnejším vecným riešeniam, najmä návrhu dedičskej zmluvy a návrhom niektorých úprav súvisiacich s dedením zo závetu.

Kľúčové slová: Občiansky zákonník, dedičské právo, dedičská zmluva, dedenie zo závetu, zrieknutie sa dedičstva, dedičské náhradníctvo, odkaz.

Prípravovaná rekodifikácia občianskeho práva sa nevyhnutne dotkne i problematiky dedenia. Nová úprava dedičského práva v zásade prevezme značnú časť ustanovení v súčasnosti platného Občianskeho zákonníka s tým, že budú doplnené o celý rad nových ustanovení vylepšujúcich doterajšiu úpravu. Modernizácia dedičského práva sa prejaví najmä v posilnení slobody konania poručiťľa pri dedení zo závetu. Do právnej úpravy bude tiež zaradených viacero inštitútov, ktoré sa v dedičskom práve na Slovensku uplatňovali do roku 1950, prípadne aj následne v úprave Občianskeho zákonníka č. 141/1950 Zb. Z legislatívneho zámeru Občianskeho zákonníka¹ vyplýva, že napriek viacerým navrhovaným zmenám prinesie oblasť dedičského práva, v porovnaní s ostatnými systémovými časťami nového kódexu, najmenej inštitucionálnych zmien.

Problematika dedičského práva, tradične zaradovaná v predposlednej časti, pred prechodnými a záverečnými ustanoveniami², má byť v novom Občianskom zákonníku upravená v časti štvrtej, za právom vecným. V rámci systematiky kódexu bude uzatvárať úpravu absolútnych práv.³ Toto systematické zaradenie je odôvodnené tým, že dedičské právo patrí do kategórie absolútnych práv a najmä svojou povahou a funkciou je veľmi úzko obsahovo i funkčne spojené práve s vlastníckymi a inými vecnými právami, ktoré majú najrozhodujúcejší význam spomedzi práv prechádzajúcich po zomretom na jeho právnych nástupcov.⁴ Štvrtá časť nového Občianskeho zákonníka bude ďalej systematicky členená do šiestich hláv:

Prvá hlava: Všeobecné ustanovenia

Druhá hlava: Dedenie zo zmluvy

Tretia hlava: Dedenie zo závetu

Štvrtá hlava: Dedenie zo zákona

Piata hlava: Potvrdenie dedičstva a vyrovnanie dedičov

Šiesta hlava: Ochrana oprávneného dediča

---

¹ Legislatívny zámer Občianskeho zákonníka bol schválený vládou Slovenskej republiky na jej rokovaní dňa 14. 1. 2009 (uznesenie č. 13/2009).

² Porovnaj napr. zákon č. 141/1950 Zb. Občiansky zákonník v znení neskorších predpisov.

³ V zmysle legislatívneho zámeru bude nový Občiansky zákonník systematicky členený do šiestich častí: všeobecná časť, rodinné právo, vecné právo, dedičské právo, záväzkové právo, prechodné, záverečné a zrušovacie ustanovenia.

⁴ Pozri: LAZAR, J. a kol. *Občianske právo. I. diel.* Bratislava : MANZ a PFUK, 1993, s. 39.

V navrhovanej systematike štvrtej časti kódexu sa pripravované zmeny premietajú najmä v prvej, druhej a tretej hlave.⁵ V rámci schváleného legislatívneho zámeru Občianskeho zákonníka sa medzi najvýznamnejšie zmeny v oblasti dedičského práva zaradi najmä právna úprava dedičskej zmluvy ako tretieho dedičského titulu, počíta sa s úpravou absolútnej prednosti závetných dedičov pred zákonnými, s možnosťou ústneho závetu, s úpravou inštitútu dedičského náhradníctva, odkazu a vykonávateľa závetu, s nahradením platnej úpravy odmietnutia dedičstva vzdaním sa dedičstva, so zavedením inštitútu zrieknutia sa dedičstva a ďalšími úpravami. S právnou úpravou viacerých z týchto inštitútov sa uvažovalo aj v rámci rekodifikačných prác, ktoré predchádzali činnosti tretej rekodifikačnej komisie.⁶

Jednou z najvýznamnejších zmien v oblasti dedičského práva, s ktorou schválený legislatívny zámer počíta, je právna úprava dedičskej zmluvy.⁷ Dedičská zmluva bude, popri záвете, stanovená za prejav vôle poručiťa pre prípad smrti. Dediť teda bude možné zo zmluvy, závetu a zo zákona, pričom uplatňovanie dedičských titulov popri sebe sa nevyklučuje.

Inštitút dedičskej zmluvy sa používal v našom dedičskom práve až do roku 1950 a v súčasnosti sa uplatňuje v niektorých štátoch Európskej únie (napr. Rakúsko, Nemecko, Švajčiarsko, Francúzsko). S úpravou dedičskej zmluvy v dedičskom práve sa počíta aj v rekodifikácii občianskeho práva v Českej republike.⁸ Zavedenie dedičskej zmluvy v úprave dedičského práva bude výrazným prejavom dôsledného rešpektovania zásady individuálnej autonómie subjektov ako jednej zo základných zásad súkromného práva.

Dedičskú zmluvu možno charakterizovať ako dvojstranný právny úkon pre prípad smrti, ktorým jedna strana ustanovuje druhú za svojho dediča, a to buď celej pozostalosti, alebo jej pomernej časti⁹ a druhá strana toto prijíma. Z uvedeného vyplýva, že dedičská zmluva je zmiešaný právny úkon. Musí preto spĺňať všetky obsahové náležitosti zmlúv a musí mať aj formálne náležitosti závetu. Z charakteru dedičskej zmluvy ako dvojstranného právneho úkonu zároveň vyplýva, že na rozdiel od závetu nemôže byť menená alebo zrušená jednostranne, ale len so súhlasom zmluvného dediča. Dedičská zmluva bude uzatváraná vo forme notárskej zápisnice, následne evidovanej v Centrálnom notárskom registri.

Zavedenie dedičskej zmluvy sa okrem iného premietne i v systematike štvrtej časti kódexu, kde jednotlivé dedičské tituly sú v legislatívnom zámere vymenované v poradí podľa ich právnej sily. Z kontraktúálneho charakteru dedičskej zmluvy vyplýva, že v právnej úprave bude, v zmysle návrhu systematiky štvrtej časti kódexu, zaradená pred úpravu dedenia zo závetu a zo zákona.¹⁰ Zaradenie úpravy dedenia zo závetu pred dedením zo zákona následne zvýrazňuje, na rozdiel od platnej právnej úpravy¹¹, prednosť závetu. Z porovnaní

⁵ Bližšie: Legislatívny zámer Občianskeho zákonníka [dostupné na:

[http://www.rokovania.sk/app/material.nsf/0/5472C6FB8759B84AC1257538003BF919/\\$FILE/Zdroj.html](http://www.rokovania.sk/app/material.nsf/0/5472C6FB8759B84AC1257538003BF919/$FILE/Zdroj.html)].

⁶ Pozri: LAZAR, J. *Otázky kodifikácie súkromného práva – Fragen der Kodifikation des Privatrechts*. Bratislava : IURA EDITION, 2006, s. 123, 124.

⁷ V legislatívnom zámere predloženom na medzirezortné pripomienkové konanie sa uvažovalo v právnej úprave dedičských titulov v dvoch alternatívach, t. j. ponechať doterajšiu právnu úpravu dedičských titulov alebo zaviesť, resp. obnoviť ďalší dedičský titul – dedičskú zmluvu. Zamietavé stanoviská niektorých pripomienkujúcich subjektov k opätovnému zavedeniu dedičskej zmluvy boli v zásade odôvodňované osvedčením sa doterajšej právnej úpravy.

⁸ Bližšie: Návrh českého Občianskeho zákonníka (§ 1293, § 1381 až 1392)

[dostupné na: <http://portal.justice.cz/ms/ms.aspx?j=33&o=23&k=381&d=125304>].

⁹ V súvislosti s vymedzením predmetu dedičskej zmluvy pripomíname, že návrh českého Občianskeho zákonníka pri úprave dedičskej zmluvy (§ 1384 ods. 1) počíta s tým, že dedičskú zmluvu je možné zriadiť len do výšky troch štvrtín pozostalosti a štvrtina musí zostať voľná pre prípad osobitného prejavu vôle poručiťa.

¹⁰ Porovnaj: BUJŇAČKOVÁ, SPIŠÁKOVÁ, L. Dedičská zmluva – nová cesta k nadobúdaniu vlastníctva? In *Justičná revue*, 2009, roč. 61, č. 1, s. 63.

¹¹ Zákon č. 40/1964 Zb. Občiansky zákonník v znení neskorších predpisov uprednostňuje dedenie zo zákona, čo vyplýva aj zo systematického zaradenia ustanovení o dedičských tituloch.

legislatívneho zámeru Občianskeho zákonníka a návrhu paragrafového znenia českého Občianskeho zákonníka vyplýva, že v systematike návrhu českého Občianskeho zákonníka úprava závetu, naopak, predchádza úprave dedičskej zmluvy.¹² Pri takomto systematickom zaradení sa vychádza z odôvodnenia, že aj keď dedičská zmluva predstavuje dedičský titul vyššej právnej sily, závet je obvyklejší a častejší spôsob rozhodovania o majetku pre prípad smrti a tiež zo skutočnosti, že dedičská zmluva sa ako inštitút vyvinula zo závetu a je z neho odvodená.¹³

V porovnaní s platnou právnou úpravou sa v dedičskom práve novo upraví absolútna prednosť dedičov zo závetu pred dedičmi zo zákona. Znamená to, že ak nebude dedič niektorý z dedičov zo závetu, prirastie jeho podiel ostatným závetným dedičom. Podľa platnej právnej úpravy pri dedení zo závetu k prirastaniu (akrescencii) uvoľnených častí dedičstva k podielom dedičov zo závetu nedochádza a uvoľnený podiel sa stáva predmetom dedičskej postupnosti zo zákona.¹⁴ S prirastaním uvoľnených dedičských podielov pri dedení zo závetu sa uvažuje tiež v návrhu nového českého Občianskeho zákonníka.¹⁵

Z hľadiska formy závetu platná právna úprava pozná len písomnú formu závetu.¹⁶ Legislatívny zámer nového Občianskeho zákonníka pri dedení zo závetu počíta s možnosťou, že poručiteľ nebude môcť pre nepredvídanú udalosť a v bezprostrednom ohrození života urobiť závet písomne. V takom prípade sa pripúšťa možnosť ústneho závetu vyhláseného pred aspoň dvoma súčasne prítomnými svedkami. V prípade, že poručiteľ nebezpečenstvo prežije platnosť ústneho závetu sa skončí uplynutím dvoch mesiacov odo dňa jeho zriadenia. Táto lehota neplynie počas trvania prekážky znemožňujúcej poručiteľovi vyhotoviť riadny závet. S ústnym zriadením závetu sa počíta aj v návrhu nového českého Občianskeho zákonníka. Pod marginálnou rubrikou "Úľavy pri zriaďovaní závetu" upravuje aj prípady, keď zostaviteľovu poslednú vôľu môže zaznamenať za prítomnosti dvoch svedkov starosta obce, veliteľ českej námornej lode alebo lietadla a v čase vojny a podobných vojenských operácií veliteľ českej vojenskej jednotky, pokiaľ má hodnosť dôstojníka alebo vyššiu.¹⁷

Pri úprave dedenia zo závetu sa tiež počíta so zavedením inštitútu náhradníctva. Dôvodom obnovy tohto tradičného inštitútu, ktorý platil na našom území až do roku 1950¹⁸, je skutočnosť, že nie je možné predpokladať, či ustanovený dedič bude môcť byť dedičom zo závetu po úmrtí poručiteľa. Náhradníctvo sa upraví tak, že poručiteľ v prípade, ak ten, koho ustanovil v závete za dediča, dedičstvo nenadobudne, povolá na jeho miesto v tom istom závete ako náhradníka iného dediča. Inštitút náhradníctva a konkrétne podmienky jeho uplatnenia upravuje vo svojich ustanoveniach aj návrh nového českého Občianskeho zákonníka.¹⁹

¹² § 1293 a nasl. návrhu českého Občianskeho zákonníka.

¹³ Dôvodová správa k návrhu českého Občianskeho zákonníka s. 291 [dostupné na: <http://portal.justice.cz/ms/ms.aspx?j=33&o=23&k=381&d=125304>].

¹⁴ Podľa § 461 ods. 2 platného Občianskeho zákonníka "Ak nenadobudne dedičstvo dedič zo závetu, nastupujú namiesto neho dedičia zo zákona. Ak sa nadobudne zo závetu len časť dedičstva, nadobúdajú zvyšujúcu časť dedičia zo zákona".

¹⁵ Bližšie § 1305 – 1307 návrhu českého Občianskeho zákonníka.

¹⁶ Podľa § 476 ods. 1 platného Občianskeho zákonníka "Poručiteľ môže závet buď napísať vlastnou rukou, alebo ho zriadiť v inej písomnej forme za účasti svedkov alebo vo forme notárskej zápisnice".

¹⁷ Bližšie § 1343 a nasl. návrhu českého Občianskeho zákonníka.

¹⁸ Tzv. všeobecné náhradníctvo. Všeobecné náhradníctvo (substitutio vulgaris) pre prípad, že by sa primárny dedič nestal dedičom, sa uplatňovalo už v rímskom práve ako jedna z troch podob substitúcie. Ide o tradičný a v minulosti osvedčený inštitút dedičského práva.

¹⁹ Bližšie § 1308 – 1312 návrhu českého Občianskeho zákonníka.

Z Občianskeho zákonníka z roku 1950 sa do nového kódexu prevezme koncepcia inštitútu odkazu (legát).²⁰ Zavedenie odkazu sa považuje za novinku zásadného významu, ktorá umožní, aby porúčiteľ v závete odkázal odkazovníkovi určitú vec, právo, alebo peniaze (najviac do výšky $\frac{1}{4}$ dedičstva) na ťarchu dedičov, prípadne, ak tak určí v závete, na ťarchu niektorého z nich.²¹ Odkazovník nezodpovedá za dlhy porúčiteľa ani za náklady spojené s jeho pohrebom. Ak však cena všetkých odkazov prevýši jednu štvrtinu aktív dedičstva, považuje sa ustanovenie odkazovníka za ustanovenie dediča so všetkými právami a povinnosťami z toho vyplývajúcimi. Predpokladáme, že v porovnaní s jednoduchou úpravou v Občianskom zákonníku z roku 1950 bude právna úprava odkazu v novom Občianskom zákonníku podrobnejšia. Pomerne podrobná právna úprava odkazu je obsiahnutá v návrhu českého Občianskeho zákonníka (III. hlava, 3. diel), kde v rámci troch oddielov sú upravené všeobecné ustanovenia o odkazoch, osobitné pravidlá o jednotlivých druhoch odkazov a nadobúdanie odkazu.²²

Legislatívny zámer nového Občianskeho zákonníka počíta s možnosťou, aby porúčiteľ v závete ustanovil vykonávateľa závetu a určil mu konkrétne povinnosti na jeho vykonanie. Ustanovený vykonávateľ závetu môže túto funkciu prijať alebo odmietnuť. K prijatiu alebo odmietnutiu funkcie vykonávateľa závetu musí sa porúčiteľom ustanovená osoba vyjadriť pred notárom prerokujúcim dedičstvo. V prípade, že porúčiteľ konkrétne povinnosti vykonávateľovi závetu v závete nestanoví, jeho základnou povinnosťou bude dbať, aby bol porúčiteľov závet naplnený, pričom bude pôsobiť tak, aby sa odstránili prípadné nezhody medzi dedičmi. Ustanovenie vykonávateľa závetu je obsiahnuté aj v návrhu českého Občianskeho zákonníka. Na základe porovnania legislatívneho zámeru slovenského Občianskeho zákonníka s príslušnými ustanoveniami návrhu českého Občianskeho zákonníka nepredpokladáme zásadné rozdiely v budúcej právnej úprave predmetnej oblasti.²³

V novej úprave dedičského práva bude doterajšie odmietnutie dedičstva, ktoré upravuje platný Občiansky zákonník, nahradené novým inštitútom vzdania sa dedičstva. Vzdanie sa dedičstva sa bude realizovať formou ústneho vyhlásenia na súde, u notára alebo písomným vyhlásením zaslaným na príslušný súd, ktoré nebude možné odvolať. Na dediča, ktorý sa dedičstva vzdá, sa bude hľadieť, ako keby sa porúčiteľovej smrti nebol dožil. V návrhu českého Občianskeho zákonníka, v porovnaní s legislatívnym zámerom slovenského Občianskeho zákonníka, nedochádza k nahradeniu inštitútu odmietnutia dedičstva inštitútom vzdania sa dedičstva. Inštitút odmietnutia dedičstva sa zachováva, zavádza sa inštitút vzdania sa dedičstva²⁴ a z navrhovanej právnej úpravy sú zrejmé rozdiely v obsahu oboch inštitútov (dedič, ktorý dedičstvo neodmietol, môže sa ho v konaní o dedičstve vzdať v prospech druhého dediča).

Popri úprave vzdania sa dedičstva, odporúča sa v slovenskom dedičskom práve zaviesť nový inštitút zrieknutia sa dedičstva. Tento inštitút sa v našom dedičskom práve uplatňoval do roku 1950 a bol prevzatý aj Občianskym zákonníkom č. 141/1950 Zb.²⁵ Inštitút zrieknutia sa dedičstva sa navrhuje zaviesť (tak, ako aj inštitút vzdania sa dedičstva) aj v

²⁰ V zmysle § 537 Občianskeho zákonníka č. 141/1950 Zb. sa odkazom rozumelo nadobudnutie určitej jednotlivéj veci z majetku dedičstva. Ten, v prospech koho porúčiteľ zanechal odkaz, nezodpovedal za dlhy porúčiteľa ani za náklady jeho pohrebu.

²¹ Pozri tiež: LAZAR, J. *Otázky kodifikácie súkromného práva – Fragen der Kodifikation des Privatrechts*. Bratislava : IURA EDITION, 2006, s. 124.

²² Bližšie § 1393 – 1430 návrhu českého Občianskeho zákonníka.

²³ Bližšie § 1354 – 1356 návrhu českého Občianskeho zákonníka.

²⁴ Bližšie § 1288 – 1291 návrhu českého Občianskeho zákonníka.

²⁵ Išlo o dvojstranný právny úkon medzi tým, kto sa mal stať v budúcnosti dedičom a budúcim porúčiteľom. Potenciálny dedič sa tohto svojho práva mohol „zrieknuť“ zmluvou, ktorá mala predpísanú písomnú formu. Mohol tak urobiť aj s účinkami pre svojich potomkov. Na toho, kto sa dedičstva vopred zriekol, ako aj na jeho potomkov sa potom pozeralo, akoby sa porúčiteľovej smrti nedožili.

návrhu českého Občianskeho zákonníka.²⁶ V úprave zrieknutia sa dedičstva sa vychádza z koncepcie úpravy zákona č. 141/1950 Zb. a predchádzajúcej úpravy. Zrieknuť sa dedičstva bude možné písomnou zmluvou s porúčiteľom. Zmluva o zrieknutí sa dedičstva nesmie obsahovať podmienky alebo samostatné výhrady, inak bude zo zákona neplatná. Dedičstva bude možné sa zrieknuť aj s účinkami pre svojich potomkov. Osoba, ktorá sa dedičstva zriekne (jej potomkovia v prípade zrieknutia sa dedičstva s účinkami pre potomkov), nebude dedič a bude sa na ňu hľadiť, ako keby sa nebola dožila porúčiteľovej smrti. Listina o zrieknutí sa dedičstva bude uložená v Notárskom centrálnom registri listín.

Úprava dedenia zo zákona, potvrdenia dedičstva a vyrovnania dedičov, ako aj ochrany oprávneného dediča z platného Občianskeho zákonníka sa v zásade zachová aj v znení rekodifikovaného Občianskeho zákonníka.

Literatúra

BUJŇAČKOVÁ SPIŠÁKOVÁ, L. Dedičská zmluva – nová cesta k nadobudaniu vlastníctva? In *Justičná revue*, 2009, roč. 61, č. 1, s. 62 – 66.

Dôvodová správa k návrhu českého Občianskeho zákonníka

[<http://portal.justice.cz/ms/ms.aspx?j=33&o=23&k=381&d=125304>].

LAZAR, J. a kol. *Občianske právo. 1. diel.* Bratislava : MANZ a PFUK, 1993, 322 s. ISBN 80-85719-02-09.

LAZAR, J. *Otázky kodifikácie súkromného práva – Fragen der Kodifikation des Privatrechts.* Bratislava : IURA EDITION, 2006, 204 s. ISBN 80-8078-128-1.

Legislatívny zámer Občianskeho zákonníka

[[http://www.rokovania.sk/app/material.nsf/0/5472C6FB8759B84AC1257538003BF919/\\$FILE/Zdroj.html](http://www.rokovania.sk/app/material.nsf/0/5472C6FB8759B84AC1257538003BF919/$FILE/Zdroj.html)].

Návrh českého Občianskeho zákonníka

[<http://portal.justice.cz/ms/ms.aspx?j=33&o=23&k=381&d=125304>].

Zákon č. 40/1964 Zb. Občiansky zákonník v znení neskorších predpisov.

Zákon č. 141/1950 Zb. Občiansky zákonník v znení neskorších predpisov.

Key words: Civil Code, inheritance law, hereditary contract, inheritance by will, renounce inheritance, reversion, legacy

Summary

In January 2009 the Slovak Government adopted a draft of the Legislative Intention of Civil Code. Proposed changes refer to all areas of private law modified by this code, including the area of inheritance law, which, from the system perspective, will be modified in the fourth part of the new law. In principal, the new legislation will take over a large amount of provisions covered in a valid Civil Code provided that they will be supplemented by a whole range of new provisions improving the current modification. Renovation of the inheritance law will be mainly featured in strengthening a legator's freedom to act upon inheritance by will. The legislation will also cover several institutes, which had been applied in the Slovak inheritance law until 1950 and some also in the Civil Code from the year 1950. One of the most fundamental changes in the area of inheritance law which will be taken into consideration in the Legislative Intention is the introduction of a hereditary contract as the

---

²⁶ Blížšie § 1287 návrhu českého Občianskeho zákonníka.

third hereditary title; absolute priority of testamentary heirs against statutory heirs will be newly modified; oral will facility will be accepted upon certain reasons and conditions stipulated by law. The new modification of inheritance law will introduce a term abstain from accepting the inheritance which will substitute a term repudiation of the inheritance and moreover the institute of renouncing the inheritance will be also modified. The same will apply to the institute of legacy and the institute of reversion will be introduced as well as the facility to appoint an executor (trix).

Compared with other systematic part of a new code, the area of inheritance law will introduce the least institutional changes.

*plk. doc. JUDr. Ľuboš Wädl, PhD.
Akadémia Policajného zboru v Bratislave
Katedra súkromnoprávných disciplín
e-mail: lubos.waldl@minv.sk*

Recenzent: doc. JUDr. Mgr. Josef Salač, Ph.D.